

mestu glas, ki se lahko izgovarja na dolgo, kakor so: l, m, n, v, i, s itd. Najprej se vsestransko ogleda in opiše kak predmet, n. pr. kos lesa, ter se iz vse obravnave izlušči takorekoč kratak stavek, v katerem se mora nahajati beseda, določena v razkrojitev; n. pr.: »Les je trd«. Opozori se na dele, t. j. besede stavka, in preide na razkrojitev besede; les. Otroci izgovarjajo večkrat in vedno počasneje navedeno besedo; končno naredi učitelj pri zadnjem izgovoru besede »les« na šolski tabli polkrog. Vsak glas po vrsti morajo otroci v tej besedi sami dobiti, in učitelj naredi pri izgovoru vsakega glasu v polkrog ležeče črtice, ki pomenijo v besedi »les« izgovorjene glase zaporedoma. To se ponavlja dlje časa po posameznikih in zopet skupno dotlej, da je otrokom popolnem jasna razdelitev te besede v glase. Da se pouk oživi in pazljivost ne pusti pri otrocih, je treba pravočasno uvesti predmeta se tikajoče pravilice, uganke, pesemce, vezati s tem tudi druge predmete itd. K popolnemu umevanju razkrojitve besed v glase je treba marljive vaje z več takšnimi besedami, kakor: miš, voz, ura, miza, in potem se šele prehaja k razkrojitvi takozvanih temeljnih besed v glase ali črke, ki jih morajo otroci spoznavati, čitati in pisati. Da pouk ni preenoličen, je treba način podajanja menjati večkrat tako, da se drugokrat začne s kako pripovedko, uganke in se šele potem preide v natančneje obravnavanje predmeta, kar pa mora vsekdar biti v popolni zvezi s poprej predanim.

Pri razkrojitvi temeljnih besed se postopa enako, kakor pri neposrednih vajah k temu, samo da se k ležečim črticam, pomenjajočim glase, ti istinito tudi dostavijo, in sicer pisane in tiskane črke. Te se vadijo z učenci posamez ali v zvezi z drugo in tretjo črko itd., tako dogo, da vsaj večina otrok pozna dobro čitati in pisati tako posamezne črke, kakor celo besedo, sestavljeno iz njih. Da bi učitelj pri tem postopanju dosegel popoln ali vsaj zadovoljiv uspeh, je neobhodno potrebno, da razred ni preštevilen in da so

vsi otroci vsak dan v šoli, ker akoravno učitelj prihodnjič ponavlja ta predmet kratko, zvezavši ga s prihodnjim, vendar ne more več tako natančno razpravljati kakor prvokrat, sicer mu zmanjka časa, pa tudi dobre volje, in kar so otroci zamudili takrat, so zamudili za vedno.

Na tak in enak način se obravnavajo vse temeljne besede, dokler niso znane učencem ter ne znajo čitati in pisati vseh malih črk; enako se obravnava pri velikih črkah, razume se, da na krajši način, a vedno od znanega do neznanega, od lajšega do vedno težjega. K temu poučevanju je neobhodno potrebno vztrajnosti, potrpežljivosti ter zdravih prsi in močnih pljuč, sicer onemore tak delavec v vrtu narodove prosvete le prekmalu.

Ako pa kateri pri začetnem pouku v čitanju ne postopa tako, kakor sem tukaj navedel le površno, ta ne poučuje po razkrojno-sestavni učbi. Kdor se hoče o tej učbi poučiti natančneje, ga opozarjam na svojo in tovariša Šim. Salamuna natančno razpravo o tej učbi v »Pop.« letnika 1882 in 1883. Kdor bo dotično razpravo le nekoliko natančneje proučil, se prepriča, da šolske razmere pri nas in preizkusa naobrazba prostega ljudstva niso nikakršna ugodna tla za pouk v šolah po razkrojno-sestavni učbi, a nas vseh sveta dolžnost je, da ji z vsemi mogočimi sredstvi in neutrujenim delovanjem pripravimo pot k skorajšnji uvedbi, in to je tudi moja najiskrenejša želja!

Teze.

1. Opazuj in ogleduj vedno pri pouku vsestransko, temeljito in deci razumljivo vsako stvar, a ne spuščaj se v premalenkostne podrobnosti!
2. Poučuj od znanega do neznanega, od lajšega do težjega, sploh po znanih pedagoških pravilih, posebno pri vsakem začetnem pouku!
3. Navajaj mladino k samodelavnosti ter zbujaj v njej zanimanje in veselje do nauka!
4. Kar je deci popolnoma znano, naj bo v pravilni zvezi opora k nadaljnjemu poučevanju!
5. Pri splošnem poučevanju naj se vedno ozira tudi na individualnost otrok!
6. Sestaviti se ima podoben načrt ter se resno vsakokrat pripraviti na pouk!
7. Dokler se razmere glede šol ne izpremenijo na bolje, za kar imamo z vsemi močmi delovati vsestransko vsi, naj se ne uvaža v šole na kmetih razkrojno-sestavne učbe!

Srednješolske vesti.

Ivan Košnik, profesor goriške realke in črnovojniški nadporočnik, ki smo o njem svoj čas poročali, da je bil ujet na severnem bojišču, se nahaja v Petropavlovskem, gubernija Omsk, Sibirija. Piše večkrat domov ter pozdravlja vse tovariše, znanke in prijatelje. Te dopisnice prihajajo redno, on pa ne dobi nobenega odgovora, dasi so mu iz Gorice že večkrat pisali.

Učenci VII. a razreda prve državne gimnazije v Ljubljani so pod nadzorstvom svojega razrednika profesorja Dolenca razdelili med ranjence, nastanjene v šolskem poslopju na Cojzovi cesti, žepne rute, cigarete, jabolka in pipe.

Lavtarju v spomin.

Pravijo, da součiteljevi najboljši nadzorniki učenci. Če je to res, tedaj blagor Lavtarju: mnogoštevilni njegovi učenci se ga spominjajo s hvaležnostjo in globokim spoštovanjem. To je pokazalo učiteljsvo o priliki njegovega imenovanja šolskim svetnikom, ki mu je tem povodom čestitalo v ogromnem številu in ga javno slavilo; to je pokazalo tudi ob njegovem pogrebu. Veličastna je bila udeležba spodnještajerskega učiteljsva in bila bi še večja, ko bi se ne bil moral vršiti izpred ob neugodni uri. Zastopanih je bilo več učiteljskih društev, med njimi tudi »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem« po tovariših načelniku Josipu Rajšpu in odborniku Francetu Kranjcu. Pričata pa o tem tudi naslednja dva dopisa, došla prof. Vrežetu z bojišča, eden od slovenskega, drugi od nemškega učitelja.

Učitelj Viktor Bregant piše: »24. III. Velečastiti! V srce me je zadela vest o izgubi našega čislana profesorja Lavtarja. Koliko src je ranila ta vest v domovini, a huje je ranila nas, ki stojimo na bojišču. Vam v domovini je bila dana prilika, spremljati ga na kraj, kjer mirno sedaj počiva, a mi, njegovi učenci, smo ga samo v duhu spremili in se mu s solznimi očmi zahvalili za nebrojne zaklade, ki jih

je položil naš blagi Lavtar v zakladnico slovenske pedagogike. Slava mu!«

In nemški učitelj Adolf Ferner piše (prevedeno): »Na bojišču, 18. 3. 1915, ob 2. uri zjutraj. Visokospoštovani gospod profesor! Oživeli so mi v duhu vsi oni dnevi, ko sem učiteljski hitel v zavod, da si nabere vedne in znanja. Kar najživahneje se spominjam vseh svojih učiteljev. Z boleščjo in hvaležnostjo moram misliti na zdaj pokojnega g. šol. svetnika Lavtarja. Težak udarec za zavod. Prosim Vas, veleč. g. prof., da sporočite cenj. učiteljskemu zboru moje sožalje.«

Tako torej živi Lavtarjev spomin v srcih njegovih učencev, neizbrisni in nepozabljeni. Njegovo ime bo znano še poznim rodovom: živelo bo v njegovih delih in v delovanju učiteljsva po njegovih navodilih.

Le malo podatkov nujajo te skromne vrstice o bogati osebnosti Lavtarjevi, pa naj to zadošča za danes. O njegovem ostalem delovanju bomo še izpregovorili obširneje na drugem mestu in pričakovati smemo tudi kritične ocene njegove metode in njegovega znanstvenega delovanja sploh.

Iz Celja poročajo: Za nadporočnika v rezervi je imenovan Franc Mravljak, rezervni poročnik pri topničarskem polku št. 7. Nadporočnik Mravljak je suplent na veljski slovenski gimnaziji. Padel je v Galiciji s konja in si je tako težko poškodoval nogo, da so mu jo morali v Budimpešti ponovno operirati. Te dni zapusti Mravljak po skoraj 7 mesecih bolnišnico.

Hrvatski profesorji v vojni. Izmed profesorjev, ki službujejo na hrvatskih srednjih in tem enakih šolah, jih je 119 mobiliziranih in jih je doslej že osem padlo v vojni.

Srednje šole v Berlinu. V preteklem letu je bilo v Berlinu 11 gimnazij, 7 realnih gimnazij, 4 višje realke in 1 mestni dekliski licej. Vsi ti zavodi so imeli 415 razredov. Vsega stalnega učnega osebja je bilo 582. Vseh dijakov in dijakinj je bilo 12.159.

Začasni dopust srednješolcev zaradi del na polju. Starši (ali njih namestniki) dobe sina iz mesta domov za pomoč, če stopijo k svojemu županstvu s pisмено prošnjo, naslovljeno na ravnateljstvo dotične srednje šole. Prošnji se ugotovi, ako jo 1. vlože starši ali namestniki, 2. če je učenec že tudi prej pomagal na polju, 3. če je njegova pomoč res potrebna in 4. če je učenec tudi sam voljan pomagati. Dostaviti se mora tudi v prošnji, za koliko časa bi bil dopust potreben. Zloraba dopusta bi se strogo kaznovala. — Župan mora prošnjo pregledati, presoditi in potrditi.

Po smrti odlikovan. Vojaški zaslužni križec tretjega razreda z vojno dekoracijo je podeljen padlemu rezervnemu poročniku 47. pešpolka, dr. Edvardu Dolinšku, profesorju na slovenski gimnaziji v Gorici.

V Sarajevu se vrši ta mesec proces proti 65 srednješolcem, ki so obtoženi tajnega združevanja.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj zbora v nedeljo, dne 9. maja 1915, ob 10. uri dopoldne v šolskem poslopju v Trbovljah. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Društvene zadeve. 3. Kako je šolsko mladino poučiti o pomenu sedanje vojne? Poročevalca: šolski vodja Blaž Jurko iz Razborja in Ana Pfeiferjeva, učiteljica v Hrastniku. 4. Slučajnosti. Tovarišice, tovariši! Res je, da živimo v resnih in težkih časih, toda žalostno bi bilo, ako bi dopustili, da nastane ravno sedaj v naših vrstah nekako mrtvilo, ki preti uničiti našo prej tako krasno razvito organizacijo. Da se snidemo tega dne polnoštevilno v slovečih Trbovljah, to pričakuje zanesljivo odbor.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj poroča, da je meseca aprila 1915 darovalo za učiteljski vojaški podporni sklad učiteljsvo pri Veliki Nedelji 4 K, učiteljsvo pri Sv. Bolfenku 3 K, učiteljsvo pri Sv. Miklavžu 2 K 50 vin. in učiteljsvo v ormoških okolici 1 K, torej skupaj 10 K 50 vin. Ta znesek se je poslal Zvezinemu blagajniku 15. aprila 1915.

Za sedaj pa se poslavljamo od njega z ono željo, kakor je z njo zaključil svoje sožalno pismo g. dvorni svetnik Peter Končnik, ki je Lavtarja čislal tako visoko: »Sit ei terra levis!«

—r—

II. Dobrodelni koncert Glasbene Matice v Ljubljani z dne 10. aprila 1915.

V sedanjih časih citirajo večkrat rek: »Inter arma silent Musae«. Res da med vojno počiva umetnost iz razumljivih razlogov; vendar pri nas dela častivredno izjemo Glasbena Matica. Že decembra 1914 je priredila v dobrodelne, patriotečne namene lepo uspehi koncert, ki je za njim pred kratkim prišel drugi, še lepši. Lepo izbran vzpored, odlične sodelujoče moči na eni in simpatije, ki jih uživa zaslužna Glasbena Matica med slovenskim razumnim in nepristransko sodečim občinstvom na drugi strani, so pripomogle k izredno lepemu moralnemu in — upam tudi — materialnemu uspehu koncerta. Dvorana Narodnega doma (kakor znano v Ljubljani akustično najslabša, druge so,

Kranjske vesti.

Martin Potočnik.

Dne 7. t. m. je umrl pri svoji hčeri Marici dr. Košeninovi, bivši učiteljici, v Rožni dolini v Ljubljani Martin Potočnik, nadučitelj v pokoju, v 84. letu svoje dobe. — Bil je vso dobo svojega učiteljevanja in življenja zvest delavec na polju narodne prosvete in si je s plodovitim svojim delom postavil v srcih hvaležnega ljudstva trajen spomin. — Tih in skromen značaj je med svojimi stanovskimi tovariši užival splošne simpatije. — Bodi ljubeznivemu, odkritemu možu in tovarišu ohranjen ljub spomin! — Preostalih naše iskreno sožalje!

—r— **Umrl je** v deželni bolnišnici v Ljubljani stolni kanonik dr. Ivan Koren. Rojen je bil dne 23. septembra 1867 v Metliki. Gimnazijo je dovršil z odliko v Rudolfovem. Potem se je hotel posvetiti medicinskim študijam, a usoda ga je dovedla v semenišče. Blagoslovne nauke je končal v Rimu. Kot kanonik je bil učitelj laškega jezika na slovenski trgovski šoli v Ljubljani. Za javno življenje se ni brigal; živel je večinoma sam zase. Med učiteljsvom je imel nekaj dobrih prijateljev. Prijatelja sta bila tudi s pokojnim pesnikom Antonom Medvedom. Blag mu spomin!

—r— **Umrl je** v Vipavi na Veliko soboto zjutraj absolvirani akademik Franc Štajer. Vzela ga je bolezen slovenskega študenta. Pokojnik, blaga in plemenita duša, je bil sin pokojnega notarja Franca Štajerja in brat gospe Minke Slajpahove, ki je bila prej učiteljica. Bil je inteligenčen mladenič, ki se je bavil tudi s pisateljevanjem. Ljub mu bod spomin!

—r— **Božični darovi ameriških otrok** se na Kranjskem tudi o Veliki noči še niso razdelili. Morda se bodo o Binkošti? Opomnimo pa, da deželni odbor ni kriv, ako se morda darovi razdele šele ob prihodnjem Božiču. — Tako pravi »Slovenec« z dne 10. t. m., št. 80.

—r— **Umetniški štipendij.** Naučnominstrovo je podelilo slikarju Francu Tratniku štipendijo v znesku 500 kron. — Tudi »Zvonček« je že priobčil nekaj Tratnikovih originalov.

—r— **Za podružnico »Rdečega križa«** v Litiji so darovale šole: v Prežganju 70 jajc, v Sv. Križu 2 zaboja jajc, v Doleh po šolskem vodji Blaganju 2 škatli cigaret, 1 potico; učiteljica Ivana Dolinarjeva 100 jajc.

—r— **Učenci in učenke ljudskih šol za vojake.** Učenci in učenke sledečih ljudskih šol so darovali nabiralnici darov v naturalijah pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani jajca kot velikonočna darila za naše na bojnem polju se nahajajoče ali ranjene vojake: Janče, Črneča vas, Prežganje, Sv. Jurij pod Kumom, Božjakovo, Boštanj, Primskovo, Dobovec, St. Lampert, Višnja gora, St. Vid pri Zatičini, St. Rupert, Krško, Leskovec, Vel. Dolina, St. Jernej, Metlika, Kresnice, Goričane (tvorniška šola), Raka, Zameško, Krka pri Zatičini, Izlake, Šmarje, Kolovrat, Vače, Polhov Gradec, Polica, Tržišče pri Mokronogu, St. Janž, Veliki Trn, Kostanjevica, Bušeča vas, Svibno, Radna, Zalna, Smartno pri Litiji, Dole pri Litiji. — Uči-

žal, v tem času oddane) že zlepa ni videla toliko in tako izbranega občinstva, ki je prišlo na koncert tudi deloma iz vzroka, da gmotno pomaga ranjencem v ljubljanskih bolnicah ter podpre potrebni Glasbeni Matici, ki je zaradi izrednih razmer zabredla v denarne stiske.

Pa h koncertu samemu! Krona večera je bil c. kr. dvorni operni pevec Julij Bettetto. Že dlje časa se v Ljubljani nismo imeli prilike diviti se njegovemu petju. Očitati so mu večkrat, da ignorira slovenske skladbe. To pot je idealno lepo pel Lajovčevi skladbi »Mesec v izbi« in karakteristično »Norčvo jesensko pesem«. Zlasti prednašanje zadnje je izzvalo viharje navdušenega ploskanja. Poleg znane Wolframovega speva iz »Tannhäuserja« je vzel Bettetto na vzpored še neizvajano Risto Savinovo »Poslednje pismo«, skoro priložnostno stvar, ki me je nje začetni motiv spomnil na Vilharja. Vkljub temu je Bettetto podal skladbo mojstrsko, v pravem baladnem razpoloženju, kakor ga je mislil pesnik. Umetniški užitek prve vrste!

Na klavirju je Bettetta spremljal fino in z umevanjem naš mladi, nadarjeni pianist Janko Ravnik, ki je na koncertu nastopil hkratu kot solist. Igral je dve jako zanimivi skladbi znamenitega češkega skladatelja Viteslava Novaka, ki je znan po svojih genialnih simfoničnih